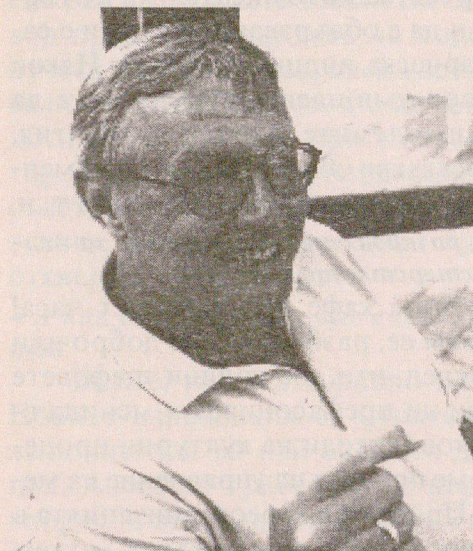

КНИГАТА В БЕЛГИЯ Е С УТВЪРДЕНИ ПОЗИЦИИ

Разговаряме с г-н Роберт Елсен, ръководител на отдел „Литература, музика и подиумни изкуства“ при Министерството на фламандската общност, и с г-н Морис Мейерс от същия отдел

Роберт Елсен в размисъл за съдбата на фламандската книга.

• *Г-н Елсен, какви са приоритетите в работата на вашия отдел, който спечели заслужен авторитет в Белгия с позитивното си отношение към културата и специално към нидерландскоезичната книга...*

На практика към Министерството на фламандската общност със седалище Брюксел функционира отдел „Култура“ с четири подотдела — развитие на образованието и библиотекознание; развитие на младежта; изобразителни изкуства и музеи; литература, музика, подиумни изкуства. Това разделение е отскоро, по-рано съществуваша само два отдела. За по-голяма оперативност и по-удачно управление на културните процеси се наложи оформянето на изкуствата в самостоятелен подотдел, както и разграничаването на отделните културни дейности в нидерландскоезичната общност в Белгия. Щастлив съм,

че ръководя много важния за развитието на културните процеси у нас подотдел за литература, музика и подиумни изкуства. Макар че у нас издателствата са предимно икономически формации, подчинени на неизбежните пазарни принципи, опитваме се да им оказваме съдействие. Така например издателите на нидерландскоезична литература у нас се подпомагат със субсидии при участие в международните панаири на книгата във Франкфурт, Лондон, Болоня. Предстои да поемем разноски и по доставка на книги за библиотеки в страната.

• *А с какви проблеми се сблъсквате в дейността си?*

Считам, че един от проблемите е твърдата цена на книгата. Това е от компетенцията на централното белгийско правителство, докато ние предлагаме да няма твърда цена. Това обаче трябва да се координира и с френскоезичната валонска общност и нейното федерално правителство. Според Европейската общност обаче книгата трябва да има твърда цена, защото така се защитава купувачът. Това е добре наистина за бестселърите, но е зле за труднопродаваемите книги — например поезия, къси форми на белетристичните жанрове. Има автори, които се издават в тираж 200-500 екземпляра. Но пък добри автори като Хуго Клаус и Кристин Хемерехтс се издават до 5000 тираж. От друга страна, у нас книжарниците държат всяка нова книга до шест месеца, след което тя се изпраща в антикварните книжарници, където се продава вече на половин цена. Това пък е така, тъй

като напоследък има много нидерландскоезични автори и заглавия и пазарът е заситен. Навярно и затова издателите не се хвърлят да издават, търсят допълнителни субсидии, а и предпочитат по-ниски тиражи.

• *Как стои тогава въпросът за литературата, която трябва да излезе от рамките на езиковата общност и да се покаже пред света?*

Стремим се да насърчаваме издаването на наши автори в чужбина. Нидерландскоезични белгийски писатели се издават вече в доста европейски страни, включително в бившите социалистически страни — Полша, Югославия, Унгария, а сега вече и в България. Нашият отдел поддържа връзки с преводачи и издатели най-вече от Европа, което ни обогатява взаимно...

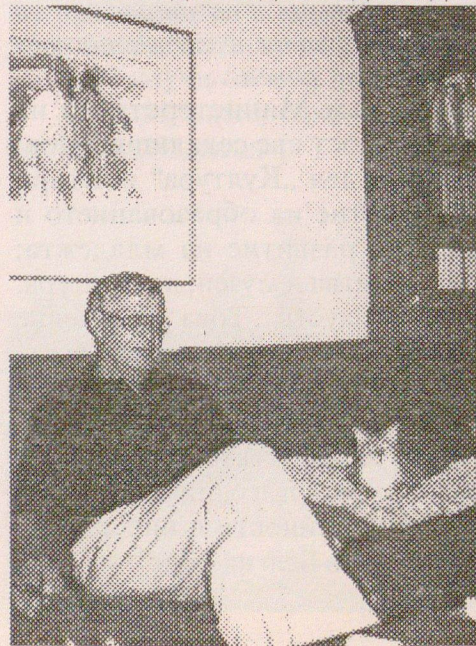
• *А в самата Белгия как стимулирате развитието на съвременната нидерландскоезична литература?*

В момента страната не е в най-добрия период на икономическо развитие и това в културата се чувства осезателно. Все пак ние имаме някои удачни форми. Макар министерството да не подпомага пряко издаването на книги, то може да даде стипендия за работа на отделни автори. Това става, като молбите се разглеждат от специално назначен съвет. Условието е качество и количество на публикациите. Например Моника ван Памел получава от шест години субсидия, защото пише голяма, значима книга. Освен това собственият годишен доход на авторите не трябва да е повече от 1,2 млн. белгийски франка. В сравнение със средния годишен доход в Белгия, който е около 600000 — 700000 франка, това изискване дава възможност на много писатели да получат такава стипендия, финансирана от министерството. По тази причина някои автори не работят, за да не надвишават доходите си. Но пък стипендията от министерството им осигурява нормално съществуване и възможност за творческа работа. Мога да твърдя, че досега нашите автори не са ни подвеждали и

са изпълнявали поетите творчески ангажменти. Все пак имаме някои превантивни клаузи — ако млад автор до една година не напише нищо въпреки получаваната стипендия, тя му се отнема. Утвърдените писатели също задължително декларират доходите си. Колкото до техен творчески съюз, той у нас е само на хартия, защото писателите не търпят каквото и да е обвързване, всеки си е самобитна творческа индивидуалност. Някои писатели дори умишлено предпочитат да живеят извън големите градове на Белгия, избягвайки всякакви обществени ангажменти и контакти с журналисти, критици и т. н.

• *Г-н Елсен, разкажете нещо повече за делника в министерството.*

... Ами, пием кафе до дванайсет часа! Ха-ха, шегувам се, разбира се. За добро или за лошо, последните две години шефовете на подотдели ни префасонират в мениджъри, т. е. в ръководители на културни процеси. Изследваме процеса на управление на мениджмънта. Продължава реорганизацията в министерството — например какво можем да съкратим, дали дадена дейност е рационална. Ако две години един администратор

Роберт Елсен с любимата си домашна котка и модернистичен пейзаж почива в дома си след уморителен ден в Министерството на фламандската общност.

има лоша атестация, го уволняват, а ако се представи добре — заплатата му бързо се вдига. На този, който работи зле, но все още не е за уволнение, му се намалява заплатата. При нас функционира американско-холандска система за атестиране. Всяка служба, всеки отдел имат определени функции. Накрая на годината всеки подчинен в разговор пред ръководителя на подотдела чете отчета и го подписва, след което се докладва по-нагоре. Четиримата началници на подотдели се събират при генералния директор и му се отчитат. Атестациите отиват в съвет, съставен от високопоставени лица от всички министерства, който одобрява или отхвърля представеното.

• *А как се чувствате вие в тази нова ситуация?*

Вижте, нещата коренно се промениха. Новите изисквания се отнасят за всички, включително за най-висшата администрация. Аз също трябва да се квалифицирам според новите критерии. И тъй като за това не се отпуска специално време, се налага да работя дори в обедната си почивка.

Освен това в подотдела трябва да координираме всички изкуства — подиумни, литература, музика. Освен тази координация през мен минава кореспонденцията до министъра, връзките с чужбина, работата с преводачите. Налага се и да пътувам много зад граница, та понякога търпя доста извинения пред съпругата си Жанин, но няма как... Трябва да изчитам и цялата представена за обсъждане и субсидиране литература — белетристика, поезия. Често се налага да присъствам на концерти и спектакли, а това е все в свободното ми време. Добре, че често до мен е Жанин, та дори и лошото, което трябва да наблюдавам като добросъвестен слушател и зрител, някак по-безболезнено се понася. Там е работата, че дадена постановка и да не ти харесва, няма как да се измъкнеш. Опиташ ли се да го направиш, все ще се случи нещо конфузно. Веднъж исках да изляза от пред-

ставянето на слаба премиера, но тя пък се оказа, че е с авторството на наш семеен приятел. Излизаме с Жанин в антракта, а в коридора до входа срещу нас — авторът. Стана доста конфузно... Ако ме питате за съвременни белгийски нидерландскоезични автори с извоюван международен авторитет, мога да ви посоча Хуго Клаус. Той е за мен най-значимият, има и още четири-пет автори също на европейско равнище, и десетина писатели с по едно добро произведение...

• *Сега да чуем г-н Морис Мейерс и неговата гледна точка към белгийската книга...*

Нидерландският е малък език и затова нидерландскоезичната литература много потрудно намира място в чужбина, в сравнение с литературата на другите народи. Засега най-силното изкуство е модерният танц и Белгия е една от най-добрите в Европа в тази област. И друго има — музика, танц лесно се пренасят по света, докато литературата е зависима от превода. Според мен в нашата литература днес има няколко добри автори, но в идейно отношение все нещо не им достига. Голяма роля имат вече и издателите, които се надпреварват да търсят касова литература и по този начин цензурират писателския труд. Иначе аз съм подчинен в министерството на г-н Елсен и отговарям за международните връзки — литература, музика, подиумни изкуства. Оглеждам и преценявам проектите, които могат да бъдат субсидирани. Следващият етап е как да се подпомогне даден добър проект финансово. Пред няколкочленна комисия, в която сме с г-н Елсен, преглеждаме и преценяваме кои проекти трябва да се подпомогнат. После предложението се докладва на министъра и след утвърждаването му се връща при нас, тогава започваме работа по изпълнението на проекта. С други думи, на практика ние действаме като една добре организирана фондация в полза на културните процеси, в подкрепа на добрата белгийска книга.

Разговора води Лъчезар Георгиев